

PORADENSKÉ SLUŽBY A ŠKOLNÍ PORADENSTKÉ PRACOVISTĚ

Poradenské služby dítě svou existencí a činností jaksí „obklopují“, zjišťují jeho potřeby (a možnosti), zajišťují jeho maximální podporu a rozvoj, chrání jej, kompenzují a rehabilitují atd., přitom ve svých posláních spolupracují a navzájem se doplňují.

Program poradenských služeb ve škole – jejich charakteristika a zajištění ve škole

Každá škola ve svém programu *poradenských služeb* zpravidla popisuje a vymezuje rozsah činností pedagogických pracovníků školního poradenského pracoviště, preventivní program školy včetně strategie předcházení školní neúspěšnosti, šikaně a dalším projevům rizikového chování.

Ve školách jsou zajišťovány poradenské služby v rozsahu odpovídajícím počtu a vzdělávacím potřebám žáků školy zaměřené zejména na:

- poskytování podpůrných opatření pro žáky se speciálními vzdělávacími potřebami;
- sledování a vyhodnocování účinnosti zvolených podpůrných opatření;
- prevenci školní neúspěšnosti;
- kariérové poradenství spojující vzdělávací, informační a poradenskou podporu k vhodné volbě vzdělávací cesty a pozdějšímu profesnímu uplatnění;
- podporu vzdělávání a sociálního začleňování žáků z odlišného kulturního prostředí a s odlišnými životními podmínkami;
- podporu vzdělávání žáků nadaných a mimořádně nadaných;
- průběžnou a dlouhodobou péči o žáky s výchovnými či vzdělávacími obtížemi a vytváření příznivého sociálního klimatu pro přijímání kulturních a jiných odlišností ve škole a školském zařízení;
- včasnou intervenci při aktuálních problémech u jednotlivých žáků a třídních kolektivů;
- předcházení všem formám rizikového chování včetně různých forem šikany a diskriminace;
- průběžné vyhodnocování účinnosti preventivních programů uskutečňovaných školou;
- metodickou podporu učitelům při použití psychologických a speciálně pedagogických postupů ve vzdělávací činnosti školy;
- spolupráci a komunikaci mezi školou a zákonnými zástupci;
- spolupráci školy při poskytování poradenských služeb se školskými poradenskými zařízeními.

Co je Školní poradenské pracoviště (ŠPP)?

Školní poradenské pracoviště vnímáme vedle Speciálně pedagogického centra a Pedagogicko psychologické poradny jako jeden z pilířů školského poradenství u nás.

Školní poradenské pracoviště je zařízení, které představuje vzájemně propojený celek výchovné (výchovné a kariérové poradenství) a preventivní oblasti školy (primární prevence) a jeho hlavním cílem je poskytování poradenských služeb ve škole.

Výchovný (poradenský) a preventivní tým je zpravidla složený z ředitele školy, výchovného poradce, školního metodika prevence a třídních učitelů. Další poradenské služby pak v rámci ŠPP zajišťuje školní psycholog a školní speciální pedagog.

Ředitel školy zabezpečuje poskytování poradenských služeb ve škole školním poradenským pracovištěm.

Veškeré standardní poradenské služby jsou poskytovány zdarma pro všechny žáky školy a jejich zákonné zástupce. Některé poradenské služby mohou využít i pedagogičtí a nepedagogičtí pracovníci školy a jejich rodinní příslušníci.

Pedagogičtí pracovníci školního poradenského pracoviště se podílejí na zajišťování podpůrných opatření pro žáky se speciálními vzdělávacími potřebami, poskytují součinnost školským poradenským zařízením a spolupracují s orgány veřejné moci za účelem ochrany práv žáků.

Škola spolupracuje se školskými poradenskými zařízeními také v oblasti dalších služeb zajišťovaných pro žáky podle standardních činností a služeb zajišťovaných školou.

Základní principy a zásady práce ve škole:

- Poradenství a primární prevence jsou součástí každodenního života školy.
- Dobré klima ve škole, důvěra a pocit bezpečí jsou základními kameny prevence a realizují se s plnou podporou vedení školy a s podporou celého pedagogického sboru.
- Klíčovými osobami a nositeli poradenského a preventivního působení na škole jsou ředitel školy, výchovný poradce, školní metodik prevence, školní psycholog, školní speciální pedagog a třídní učitelé/učitelky.
- Spolupracujícími subjekty jsou školská poradenská zařízení a nestátní neziskové organizace v širokém okolí školy.
- Školská poradenská zařízení (pedagogicko-psychologické poradny a speciálně pedagogická centra) poskytují metodickou podporu škole, zejména školnímu metodikovi prevence a výchovnému a kariérovému poradci.
- Nestátní neziskové organizace nabízejí ucelené programy specifické prevence – zejména závislostí, sekt a sektářství a aktuálních problémů různých věkových skupin žáků, tyto programy škola pravidelně využívá.
- Při výběru nabízených programů členové výchovného a preventivního týmu školy pečlivě zjišťují reference jak o programu, tak o organizaci.
- Při realizaci programů vycházíme ze zásady, že efektivní působení je takové, které je kontinuální, promyšlené s jasně definovaným cílem; neefektivní, a tedy zbytečné jsou jednorázové aktivity typu přednášky pro velkou skupinu posluchačů bez možnosti diskuze (s výjimkou seznámení rodičů s programem školy).
- Všichni pedagogové v naší škole si plně uvědomují, že sebestyčší program prevence nezabrání rizikovému vývoji některých žáků. Potom není v kompetenci školy problém vyřešit, ale delegovat péči o takového jedince jinam – obvykle pedagogicko-psychologickým poradnám nebo dalším zařízením, které posoudí další možnosti péče o takového jedince a škole doporučí konkrétní postup.

Kdo jsou pracovníci školního poradenského pracoviště (ŠPP)?

Výchovný poradce (VP)

Výchovný poradce je pedagogickým pracovníkem školy, který absolvoval specializační studium a působí v rámci systému výchovného poradenství ve škole. VP představuje základní úroveň poradenského systému. Učitelé, žáci i rodiče ho mohou požádat o pomoc při řešení obtížného případu, jeho výhodou je znalost školy, na níž působí. Představuje spojovací článek mezi školou a školskými poradenskými zařízeními.

VP vykonává činnosti poradenské, metodické a informační, a to ve ŠPP. O těchto činnostech vede písemnou dokumentaci. Rozsah jeho činností je limitován počtem hodin, které má pro svoji činnost vymezené v závislosti na velikosti školy. Dále je rozsah poradenské činnosti dán kompetencemi pedagogického pracovníka s rozšířenou kvalifikací.

Poradenské činnosti VP

- Kariérové poradenství a poradenská pomoc při rozhodování o další vzdělávací a profesní cestě žáků, tj. zejména:
- koordinace mezi hlavními oblastmi kariérového poradenství – kariérovým vzděláváním a diagnosticko-poradenskými činnostmi zaměřenými k volbě vzdělávací cesty žáka;
- základní skupinová šetření k volbě povolání, administrace, zpracování a interpretace zájmových dotazníků v rámci vlastní odborné kompetence a analýzy preferencí v oblasti volby povolání žáků;
- individuální šetření k volbě povolání a individuální poradenství v této oblasti ve spolupráci s třídním učitelem;
- poradenství zákonným zástupcům s ohledem na očekávání a předpoklady žáků ve spolupráci s třídním učitelem;
- spolupráce se školskými poradenskými zařízeními a středisky výchovné péče při zajišťování poradenských služeb přesahujících kompetence školy;
- zajišťování skupinových návštěv žáků školy v informačních poradenských střediscích krajských poboček Úřadu práce České republiky a poskytování informací žákům a zákonným zástupcům o možnosti individuálního využití informačních služeb těchto středisek;
- poskytování služeb kariérového poradenství žákům cizincům se zřetelem k jejich speciálním vzdělávacím potřebám.
- Vyhledávání a orientační šetření žáků, jejichž vývoj a vzdělávání vyžadují zvláštní pozornost, a příprava návrhů na další péči o tyto žáky, včetně spolupráce na přípravě, kontrole a evidenci plánu pedagogické podpory pro žáky s potřebou podpůrného opatření v 1. stupni.
- Zprostředkování vstupní a průběžné diagnostiky speciálních vzdělávacích potřeb a mimořádného nadání a intervenčních činností pro žáky se speciálními vzdělávacími potřebami nebo mimořádně nadané žáky ve školských poradenských zařízeních.
- Spolupráce se školskými poradenskými zařízeními při zajišťování podpůrných opatření a intervenčních činností pro žáky se speciálními vzdělávacími potřebami.
- Příprava podmínek pro vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami ve škole, koordinace poskytování poradenských služeb těmto žákům školou a školskými poradenskými zařízeními a koordinace vzdělávacích opatření u těchto žáků.
- Poskytování služeb kariérového poradenství pro žáky se speciálními vzdělávacími potřebami a zejména pro žáky uvedené v § 16 odst. 9 školského zákona.

Metodické a informační činnosti VP

- Metodická pomoc pedagogickým pracovníkům školy:
- v otázkách kariérového rozhodování žáků,
- s přípravou a vyhodnocováním plánu pedagogické podpory,
- s naplňováním podpůrných opatření ve vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami,
- s tvorbou a vyhodnocováním individuálních vzdělávacích plánů,
- v práci s nadanými a mimořádně nadanými žáky.
- Zprostředkování nových metod pedagogické diagnostiky a intervence pedagogickým pracovníkům školy.
- Metodická pomoc pedagogickým pracovníkům školy v otázkách kariérového rozhodování žáků, integrace, individuálních vzdělávacích plánů, práce s nadanými žáky apod.
- Předávání odborných informací z oblasti kariérového poradenství a péče o žáky se speciálními vzdělávacími potřebami pedagogickým pracovníkům školy.
- Poskytování informací o činnosti školy, školských a dalších poradenských zařízení v regionu, o jejich zaměření, kompetencích a o možnostech využívání jejich služeb žákům a jejich zákonným zástupcům.
- Shromažďování odborných zpráv a informací o žácích v poradenské péči dalších poradenských zařízení a jejich zajištění v souladu se zákonem o ochraně osobních údajů.
- Vedení písemných záznamů umožňujících doložit rozsah a obsah činnosti výchovného poradce, navržená a realizovaná opatření.

Školní metodik prevence (ŠMP)

Školní metodik prevence je pedagogickým pracovníkem školy, který absolvoval specializační studium k výkonu specializačních činností. ŠMP se orientuje ve všech možnostech preventivních programů a pomáhá ve škole tvořit celý rámec preventivního programu školy

– minimálního preventivního programu (koordinuje tvorbu a realizaci Minimálního preventivního programu školy).

ŠMP vykonává činnosti metodické, koordinační, informační a poradenské. O těchto činnostech vede písemnou dokumentaci.

Metodické a koordinační činnosti ŠMP

- Koordinace tvorby, kontrola, evaluace a participace při realizaci minimálního preventivního programu školy.
- Koordinace a participace na realizaci aktivit školy zaměřených na prevenci záškoláctví, závislostí, násilí, vandalismu, sexuálního zneužívání, zneužívání sektami, rasismu a xenofobie, prekriminálního a kriminálního chování, rizikových projevů sebepoškozování a dalších projevů rizikového chování.
- Metodické vedení činnosti pedagogických pracovníků školy v oblasti prevence rizikového chování. Vyhledávání a nastavení vhodné podpory směřující k odstranění rizikového chování.
- Koordinace vzdělávání pedagogických pracovníků školy v oblasti prevence rizikového chování.

- Individuální a skupinová práce se žáky a studenty s obtížemi v adaptaci, se sociálně-vztahovými problémy, s rizikovým chováním a problémy, které negativně ovlivňují jejich vzdělávání.
- Koordinace přípravy a realizace aktivit zaměřených na zapojování multikulturních prvků do vzdělávacího procesu a na integraci žáků/cizinců; prioritou v rámci tohoto procesu je prevence rasismu, xenofobie a dalších jevů, které souvisejí s přijímáním odlišnosti.
- Koordinace spolupráce školy s orgány státní správy a samosprávy, které mají v kompetenci problematiku prevence rizikového chování, s metodikem preventivních aktivit v poradně a s poradenskými, terapeutickými, preventivními, krizovými a dalšími odbornými pracovišti, zařízeními a institucemi, které působí v oblasti prevence rizikového chování.
- Kontaktování odpovídajícího odborného pracoviště a participace na intervenci a následné péči v případě akutního výskytu rizikového chování.
- Shromažďování odborných zpráv a informací o žácích v poradenské péči specializovaných poradenských zařízení v rámci prevence rizikového chování v souladu se zákonem o ochraně osobních údajů.
- Vedení písemných záznamů umožňujících doložit rozsah a obsah činnosti školního metodika prevence, navržená a realizovaná opatření.

Informační činnosti ŠMP

- Zajišťování a předávání odborných informací o problematice rizikového chování, o nabídkách programů a projektů, o metodách a formách specifické primární prevence pedagogickým pracovníkům školy.
- Prezentace výsledků preventivní práce školy, získávání nových odborných informací a zkušeností.
- Vedení a průběžné aktualizování databáze spolupracovníků školy pro oblast prevence rizikového chování, zejména orgánů státní správy a samosprávy, středisek výchovné péče, poskytovatelů sociálních služeb, zdravotnických zařízení, Policie České republiky, orgánů sociálně-právní ochrany dětí, nestátních organizací působících v oblasti prevence, center krizové intervence a dalších zařízení, institucí a jednotlivých odborníků.
- Předávání informací a zpráv o realizovaných preventivních programech zákonným zástupcům, pedagogickým pracovníkům školy a školskému poradenskému zařízení.
- Vedení dokumentace, evidence a administrativa související se standardními činnostmi v souladu se zákonem o ochraně osobních údajů a předávání informací o realizovaných preventivních programech školy pro potřeby zpracování analýz, statistik a krajských plánů prevence.

Poradenské činnosti ŠMP

- Vyhledávání a orientační šetření žáků s rizikem či projevy rizikového chování; poskytování poradenských služeb těmto žákům a jejich zákonným zástupcům, případně zajišťování péče odpovídajícího odborného pracoviště ve spolupráci s třídními učiteli.
- Spolupráce s třídními učiteli při zachycování varovných signálů spojených s možností rozvoje rizikového chování u jednotlivých žáků a tříd a participace na sledování úrovně rizikových faktorů, které jsou významné pro rozvoj rizikového chování ve škole.

- Příprava podmínek pro integraci žáků se specifickými poruchami chování ve škole a koordinace poskytování poradenských a preventivních služeb těmto žákům školou a specializovanými školskými zařízeními.

Minimální preventivní program (strategický školní dokument)

Na tvorbě a realizaci Minimálního preventivního programu se podílejí všichni pedagogičtí pracovníci školy. ***Koordinace tvorby a kontrola realizace patří ke standardním činnostem školního metodika prevence***, při tvorbě a vyhodnocování Minimálního preventivního programu školní metodik prevence dle potřeby spolupracuje s metodikem prevence v poradně (SPP).

Škola vždy zpracovává ***Minimální preventivní program, který podléhá kontrole České školní inspekce***. K zahájení nebo rozvinutí prioritních preventivních projektů realizovaných jako součást Minimálního preventivního programu nebo k zabezpečení Minimálního preventivního programu může škola využít dotačního řízení v rámci „Programů na podporu aktivit v oblasti prevence sociálně patologických jevů u dětí a mládeže v působnosti resortu MŠMT“ na daný rok (zpravidla se jedná o Program I – preventivní programy realizované školami). Uvedený program každoročně vyhlašují příslušné krajské úřady za podmínek stanovených manuálem pro předkladatele projektů vydaných MŠMT.

Rozhodne-li se škola využít konkrétní dotační program, potom příslušné informace o programu a jeho podmínkách v daném regionu poskytuje příslušný krajský úřad.

Další činnosti ŠMP

- aktualizace materiálů na nástěnce pro preventivní aktivity školy,
- obstarávání odborné, metodické a populárně-naučné literatury k dané oblasti,
- koordinace a organizace účasti školy ve veřejných sbírkách,
- plánování, analýza, koordinace a organizace preventivních akcí pro žáky,
- analýza návrhů, dotazů a připomínek ze schránky důvěry.

Školní psycholog (ŠP)

Školní psycholog zajišťuje činnosti ŠPP, podílí se na vytvoření programu poradenských služeb ve škole včetně minimálního preventivního programu. Vykonává zejména činnosti koordinační, konzultační, poradenské, diagnostické, metodické a informační, pracuje se žáky, pedagogy i rodiči. Školní psycholog komunikuje s vedením školy, pedagogy a rodiči žáků.

Dokumentaci o svých činnostech vede v souladu s předpisy o ochraně osobních údajů a etickým kodexem školního psychologa. Školní psycholog spolupracuje se všemi členy týmu školního poradenského pracoviště, se specializovanými školskými a dalšími poradenskými zařízeními, zejména pedagogicko-psychologickými poradnami, dále se zařízeními a institucemi zdravotnickými a sociálními, s orgány státními i nestátními, s organizacemi péče o děti a mládež aj.

Standardní činnosti školního psychologa

- Podílí se na vytváření programu poskytování pedagogicko-psychologických poradenských služeb ve škole, včetně programu primární prevence.
- Komunikuje s vedením školy, pedagogy, žáky a zákonnými zástupci.

Diagnostika a depistáž řešení ŠP

- Spolupráce při zápisu do 1. ročníku základního vzdělávání.
- Depistáž specifických poruch učení v základních a středních školách.
- Diagnostika při vzdělávacích a výchovných problémech žáků.
- Depistáž a diagnostika nadaných dětí.
- Zjišťování sociálního klimatu ve třídě.
- Screening, ankety, dotazníky ve škole.

Konzultační, poradenské a intervenční práce ŠP

- Péče o žáky se speciálními vzdělávacími potřebami, kterým jsou poskytována podpůrná opatření prvního stupně, zejména pomoc při sestavování plánu pedagogické podpory a vedení.
- Péče o žáky, kterým jsou poskytována podpůrná opatření druhého až pátého stupně, zejména pomoc při sestavování individuálního vzdělávacího plánu a vedení.
- Individuální případová práce se žáky v osobních problémech, zejména konzultace a vedení.
- Krizová intervence a zpracování krize pro žáky, pedagogické pracovníky a zákonné zástupce.
- Prevence školního neúspěchu žáků, zejména náprava a vedení.
- Kariérové poradenství u žáků.
- Techniky a hygiena učení pro žáky.
- Skupinová a komunitní práce s žáky.
- Koordinace preventivní práce ve třídě, programů pro třídy apod.
- Podpora spolupráce třídy a třídního učitele.
- Individuální konzultace pro pedagogické pracovníky v oblasti výchovy a vzdělávání.
- Konzultace se zákonnými zástupci při vzdělávacích a výchovných problémech žáků.
- Podpora tolerantního a multikulturního prostředí ve škole a školském zařízení.
- Podpora pro dlouhodobě selhávající žáky ve vzdělávání.

Metodická práce a vzdělávací činnost ŠP

- Participace na přípravě programu zápisu do 1. ročníku základního vzdělávání.
- Metodická podpora při práci se žáky se speciálními vzdělávacími potřebami.
- Metodická pomoc třídním učitelům.
- Pracovní semináře pro pedagogické pracovníky, konzultace a metodické vedení.
- Účast na pracovních poradách školy.
- Koordinace poradenských služeb poskytovaných ve škole, zejména výchovného poradce, školního metodika prevence a třídních učitelů.
- Koordinace poradenských služeb mimo školu a spolupráce se školskými poradenskými zařízeními, zdravotnickými a dalšími zařízeními.
- Metodické intervence z psychodidaktiky pro učitele, včetně podpory při tvorbě školního vzdělávacího programu.
- Besedy a osvěta zákonným zástupcům.
- Prezentační a informační činnost.
- Participace na přípravě přijímacího řízení ke vzdělávání ve střední škole.

Školní speciální pedagog (ŠSpP)

Školní speciální pedagog zajišťuje činnosti školního poradenského pracoviště, podílí se na vytvoření programu poradenských služeb ve škole, včetně minimálního preventivního programu. Vykonává zejména činnosti koordinační, reedukační, konzultační, poradenské, diagnostické, metodické a informační, pracuje se žáky, pedagogy i zákonnými zástupci. Školní speciální pedagog komunikuje s vedením školy, pedagogy a zákonnými zástupci žáků.

Dokumentaci o svých činnostech vede v souladu s předpisy o ochraně osobních údajů. Školní speciální pedagog spolupracuje se všemi členy poradenského pracoviště, dále se specializovanými školskými a dalšími poradenskými zařízeními, zejména speciálně pedagogickými centry, pedagogicko-psychologickými poradnami, dále se zařízeními a institucemi zdravotnickými a sociálními, s orgány státními i nestátními, s organizacemi péče o děti a mládež aj.

Standardní činnosti ŠSpP

- Podílí se na vytváření programu poskytování pedagogicko-psychologických poradenských služeb ve škole včetně programu primární prevence.
- Komunikuje s vedením školy, pedagogy, žáky a zákonnými zástupci.

Diagnostika a depistáž v činnosti ŠSpP

- Spolupráce při zápisu do 1. ročníku základního vzdělávání dle potřeb a možností školy a školního poradenského pracoviště.
- Vyhledávání žáků s rizikem vzniku speciálních vzdělávacích potřeb a zařazení do vhodného preventivního, zejména stimulačního, nebo intervenčního programu.
- Vyhledávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami a jejich zařazení do speciálně pedagogické péče.
- Vytyčení hlavních problémů žáka, stanovení plánu pedagogické podpory v rámci školy a mimo ni a stanovení druhu, rozsahu, frekvence a trvání intervenčních činností.
- Diagnostika speciálních vzdělávacích potřeb žáka, zejména shromažďování údajů o žákovi včetně anamnézy rodinné a osobní, dále speciálně pedagogická diagnostika, zejména při vzdělávacích problémech žáků, pro navazující intervence ve školním prostředí, speciálně pedagogická diagnostika předpokladů pro čtení, psaní, počítání, předpokladů rozvoje gramotnosti, analýza získaných údajů a jejich vyhodnocení.
- Speciálně pedagogická a etopedická diagnostika při výchovných problémech, stanovení intervenčního přístupu v rámci školy i mimo ni, dle potřeb, možností a profilace školy.
- Screening, ankety, dotazníky ve škole týkající se speciálních vzdělávacích potřeb a rizika vzniku speciálních vzdělávacích potřeb.

Konzultační, poradenské a intervenční práce ŠSpP

- Intervenční podpora při realizaci plánu pedagogické podpory.
- Dlouhodobá i krátkodobá individuální speciálně pedagogická péče za účelem naplňování podpůrných opatření pro žáky, speciálně pedagogické vzdělávací činnosti, reedukační, kompenzační a stimulační činnosti s žáky s rizikem vzniku speciálních vzdělávacích potřeb.
- Dlouhodobá i krátkodobá speciálně pedagogická péče o skupiny žáků se speciálními vzdělávacími potřebami, speciálně pedagogické vzdělávací činnosti, reedukační, kompenzační a stimulační činnosti se skupinami žáků s rizikem vzniku speciálních vzdělávacích potřeb.

- Participace na vytvoření individuálního vzdělávacího plánu u žáků se speciálními vzdělávacími potřebami nebo plánu pedagogické podpory u žáků s rizikem vzniku speciálních vzdělávacích potřeb ve spolupráci s třídním učitelem, učitelem odborného předmětu, s vedením školy, se zákonnými zástupci žáka, se žákem a s ostatními partnery podpůrného týmu uvnitř i vně školy.
- Průběžné vyhodnocování účinnosti poskytovaných podpůrných opatření pro žáky se speciálními vzdělávacími potřebami a rizikem vzniku speciálních vzdělávacích potřeb u žáků, dle potřeby návrhů a realizace úprav.
- Preventivní intervenční programy v oblasti školního neúspěchu / výchovných problémů s uplatněním speciálně pedagogických/etopedických přístupů.
- Participace na kariérovém poradenství – volba vzdělávací dráhy žáka, individuální provázení žáka.
- Úpravy školního prostředí, zajištění speciálních pomůcek a didaktických materiálů.
- Individuální konzultace pro rodiče, zabezpečení průběžné komunikace a kontaktů se zákonnými zástupci.
- Individuální konzultace pro pedagogické pracovníky v oblasti speciálních vzdělávacích potřeb a rizika vzniku speciálně vzdělávacích potřeb.
- Speciálně pedagogické přístupy při řešení multikulturní problematiky ve školním prostředí.
- Konzultace s pracovníky školských a dalších poradenských zařízení.

Metodické, koordinační a vzdělávací činnosti vedené ŠSpP

- Příprava a průběžná úprava podmínek pro vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami ve škole – koordinace speciálně pedagogických poradenských služeb na škole.
- Metodická pomoc třídním učitelům při vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami nebo rizikem vzniku speciálních vzdělávacích potřeb.
- Metodické činnosti pro další pedagogické pracovníky školy – specifika výuky a možnosti žáků dle druhu a stupně speciálních vzdělávacích potřeb, návrhy metod a forem práce se žáky, jejich zavádění do výuky, instruktáže využívání speciálních pomůcek a didaktických materiálů.
- Pracovní semináře pro pedagogické pracovníky v oblasti speciálních vzdělávacích potřeb a rizika jejich vzniku.
- Kooperace s pedagogickými pracovníky školy zajišťujícími poradenské služby.
- Kooperace se školskými poradenskými zařízeními a s dalšími institucemi a odbornými pracovníky ve prospěch žáka se speciálními vzdělávacími potřebami nebo s rizikem vzniku speciálních vzdělávacích potřeb.
- Participace na vytváření školních vzdělávacích programů, individuálních vzdělávacích plánů, plánů pedagogické podpory s cílem rozšíření služeb a zkvalitnění péče o skupiny žáků se speciálními vzdělávacími potřebami nebo rizikem vzniku speciálních vzdělávacích potřeb.
- Koordinace a metodické vedení asistentů pedagoga ve škole.
- Besedy a osvěta zejména zákonným zástupcům.

Sociální pedagog (SocP)

Pozice sociálního pedagoga si v průběhu let prošla intenzivním vývojem. S rostoucími problémy ovlivňujícími výchovně vzdělávací proces žáků a potřebami škol se sociální pedagog začíná stávat běžnou součástí školního poradenského pracoviště na základních i

středních školách. Cílem sociálních pedagogů je maximalizovat úspěšnost žáků a poskytnout jim včasnou pomoc.

Pozice SocP ve škole

Sociální pedagog ve škole je odborná pedagogická profese, která je součástí některých škol již přes dvacet let. Počty sociálních pedagogů navíc každým rokem rostou. Nejčastěji působí na veřejných základních školách, není však výjimkou ani působení na školách středních či mateřských. Pozice bývá obvykle ve větších městech a na větších školách co do počtu žáků, neboť tyto školy zpravidla vykazují i více potřeb (Šmída a kol., 2023).

Cílovou skupinou sociálního pedagoga jsou především žáci, zaměřuje se však také na pedagogické pracovníky a rodiny žáků. Často je nazýván **mostem mezi rodinou a školou**. Mezi jeho standardně vykonávané činnosti patří: **prevence a preventivní působení, práce se školním či třídním klimatem, intervence, diagnostika a depistáž, metodická podpora pedagogům či práce se žáky se sociálním či jiným znevýhodněním**. Intenzivně také spolupracuje s rodinou žáka, a to i v rodinném prostředí, podporuje školní úspěšnost žáků a poskytuje **poradenství**. Sociální pedagog ve škole vykonává řadu činností, při nichž se zaměřuje především na komplexní podporu žáka. Všechny činnosti tedy cílí na zlepšení podmínek pro vývoj, výchovu, vzdělávání a socializaci žáka (ASOCP, 2023).

Významná je role sociálního pedagoga právě při práci s žáky se sociálním znevýhodněním. To je v současné době neustále rostoucí problém zpravidla v kontextu sociálních nerovností ve vzdělávání. Pomoci může nejen **včasná identifikace**, pro kterou je sociální pedagog vhodným odborníkem, ale také **možnost následné podpory školní úspěšnosti** (Němec, 2023).

Sociální pedagog se zabývá rodinnou situací žáka a rodinnými problémy ovlivňujícími jeho školní úspěšnost. V rodinném prostředí může působit v oblasti: **pedagogizace prostředí, rozvíjení rodičovských kompetencí a posilování vzdělání jako hodnoty. Realizuje odborné sociální, sociálněpedagogické, výchovné a kariérové vedení, zprostředkovává odbornou pomoc a péči** (ASOCP, 2023).

Realizuje depistáž ve školním, lokálním i rodinném prostředí, přičemž vyhledává různé ohrožené žáky a rizikové faktory, které mohou žáka negativně ovlivňovat. Provádí sociálně-pedagogickou diagnostiku žáka. Provádí také diagnostiku třídního klimatu, s kterým následně pracuje. Realizuje prevenci a intervenci ve směru k rizikovému chování jednotlivce či skupin. Podporuje pedagogické pracovníky školy, kterým poskytuje možnost konzultací a metodické podpory. Dále spolupracuje se školskými poradenskými zařízeními a s dalšími institucemi a orgány (ASOCP, 2023).

Třídní učitel (TU)

Třídní učitel je svým posláním označován jako součást poradenských služeb ve škole, ale nebývá často označován jako člen Školského poradenského pracoviště (tam řadíme výchovného poradce, speciálního pedagoga a psychologa, ev. nově můžeme i sociálního pedagoga). Jeho zásadní opora v rámci preventivních ale i jiných potřebných aktivit v třídním kolektivu je však nezastupitelná.

Standardní činnosti TU v rámci prevence

- Motivuje k vytvoření vnitřních pravidel třídy, která jsou v souladu se školním řádem, a dbá na jejich spravedlivé dodržování (vytváření otevřené bezpečné atmosféry a pozitivního sociálního klimatu ve třídě); podporuje rozvoj pozitivních sociálních interakcí mezi jednotlivými žáky třídy.
- Zprostředkovává komunikaci s ostatními členy pedagogického sboru a je garantem spolupráce školy se zákonnými zástupci žáků třídy.

- Získává a udržuje si přehled o osobnostních zvláštностech žáků třídy a o jejich rodinném zázemí.
- Spolupracuje s pedagogy školy na zpracovávání Plánu pedagogické podpory pro žáky s potřebou podpůrných opatření ve vzdělávání.
- Spolupracuje s výchovným – kariérovým poradcem při poskytování poradenských služeb, týkajících se rozhodování o další vzdělávací a profesní dráze žáků třídy.
- Spolupracuje se ŠMP na depistáži varovných signálů, podílí se na realizaci minimálního preventivního programu, diagnostikuje vztahy ve třídě.
- Spolupracuje se školním psychologem a speciálním pedagogem při aktivitách zaměřených na prevenci školního neprospěchu žáků třídy (náprava, vedení apod.), při vytváření podmínek pro začleňování žáků se speciálními vzdělávacími potřebami ve třídě a podle pokynů ředitele i v dalších oblastech vzdělávací a poradenské práce s žáky třídy.

Provozní podmínky pro poskytování poradenských služeb ve škole

Prostory a vybavení

Prostorové podmínky pro poskytování poradenských služeb jsou zajištěny tak, aby nedocházelo ke kolizi se zákonem č. 101/2000 Sb. o ochraně osobních údajů a o změně některých zákonů, protože výchovný poradce, školní metodik prevence a zejména školní psycholog a školní speciální pedagog pracují nejen s daty charakteru – důvěrná, ale také s daty citlivými. Pro práci s těmito daty jsou stanovena a dodržována pravidla výše jmenovaným zákonem. Prostory vyhovují platným obecně závazným hygienickým a požárním normám. Prostředí zaručuje důstojné a nerušené jednání s klienty a pedagogy, které je důvěrné. Prostory jsou umístěny v takové části školy, kde není zvonění, a zajišťují klid na vlastní jednání.

Tyto prostory jsou vybaveny potřebnými nástroji (např. diagnostickými testy a intervenčními nástroji) a pomůckami nezbytnými pro poskytování standardních činností vymezených v tomto materiálu a zařízením, které vytváří důstojné prostředí pro konzultace poradenského pracovníka s žáky a jejich zákonnými zástupci a umožňuje vedení dokumentace a evidence o žácích v souladu se zákonem č. 101/2000 Sb. o ochraně osobních údajů a o změně některých zákonů. Ke standardnímu vybavení náleží také vybavení počítačem s přístupem na síť, s tiskárnou, uzamykatelnou skříní a telefonem. K dispozici je i odborná knihovna.

Časová dostupnost služeb

Každý z poradenských pracovníků školy má pevně stanoveny konzultační hodiny pro žáky, konzultační hodiny pro učitele a konzultační hodiny pro zákonné zástupce. Ve svých konzultačních hodinách je poradenský pracovník pro uvedenou cílovou skupinu dostupný v prostorách, které jsou vyhrazeny pro poskytování poradenských služeb. Denní doba poskytování poradenské služby se řídí charakterem této služby a potřebami žáků, zákonných zástupců a učitelů. Současně také odráží velikost úvazku jednotlivých pracovníků.

Informovanost o službách

Škola má zpracovaný soubor informací o poradenských službách, které poskytuje žákům a jejich zákonným zástupcům. Přehled o charakteru poskytovaných služeb ve škole je součástí školního řádu a provozního řádu školy (případně Vnitřního řádu – v případech speciálních školských zařízení), veřejně je přístupný na nástěnce v budově školy, na intranetu a na webových stránkách školy. Zahrnuje zejména:

- informace o organizaci školních poradenských služeb,
- informace o umístění prostor pro poskytování poradenských služeb v budově školy,
- jména a pozice poradenských pracovníků školy a kontakty na ně,
- základní informace o službách, které poskytují jednotliví poradenští pracovníci školy,
- konzultační hodiny poradenských pracovníků školy,
- základní informace o krizových intervencích,
- informace o etických principech práce a formách informovaného souhlasu.
- informace o školních poradenských službách jsou pravidelně sdělovány zákonným zástupcům při zahájení školní docházky, stejně jako principy a pravidla pro poskytované služby,
- poskytování poradenských služeb informuje škola ve svých Výročních zprávách o činnosti školy.

Práce s informacemi a s důvěrnými daty

Informace a důvěrná data o žácích a jejich zákonných zástupcích, které se poradenští pracovníci školy dozvědí v souvislosti s výkonem své poradenské činnosti, jsou ochraňována v souladu se zákonem č. 101/2000 Sb., o ochraně osobních údajů a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů. Zaměstnanci, kteří pracují s osobními údaji žáků a jejich zákonných zástupců, mají povinnost mlčenlivosti, a to i po skončení pracovního poměru. Mlčenlivost příslušných zaměstnanců vyplývá přímo z § 15 zákona č. 101/2000 Sb., o ochraně osobních údajů a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů.

Zpracováno na základě zdrojů:

<https://zapojmevsechny.cz/clanek/poradenske-sluzby-a-skolni-poradenske-pracoviste>

<https://sancedetem.cz/skolni-socialni-pedagog>

<https://asocp.cz/>